

(กสม. แลงข่าวเด่นประจำสัปดาห์ ครั้งที่ 10/2566)

กสม. ชี้กรณีหญิงถูกสามีทำร้ายร่างกายและจุดไฟเผาจนเสียชีวิต สะท้อนปัญหาความรุนแรงในครอบครัว
เรียกร้องสังคมร่วมดูแล เข้าช่วยเหลือเมื่อพบเหตุ
- ตรวจสอบกรณีบริษัทเอกชนกำหนดเงื่อนไขให้ผู้สมัครงานตรวจหาเชื้อเอชไอวีก่อนรับเข้าทำงาน
และปฏิเสธไม่รับเข้าทำงานเนื่องจากเป็นผู้ติดเชื้อ เป็นการละเมิดสิทธิฯ

วันที่ 9 มีนาคม 2566 เวลา 10.30 น. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) โดยนายวสันต์ ภัยหลีกลี้ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และนายจุมพล ขุนอ่อน ผู้อำนวยการสำนักคุ้มครองสิทธิมนุษยชน 1 แลงข่าวเด่นประจำสัปดาห์ครั้งที่ 10/2566 โดยมีวาระสำคัญดังนี้

1. กสม. ชี้กรณีหญิงถูกสามีทำร้ายร่างกาย จุดไฟเผา และแทงจนเสียชีวิต สะท้อนปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เรียกร้องสังคมร่วมดูแล เข้าช่วยเหลือเมื่อพบเหตุ

นายวสันต์ ภัยหลีกลี้ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ แลงว่า ตามที่ปรากฏข่าวที่น่าสลดใจ กรณีหญิงถูกสามีทำร้ายร่างกาย จุดไฟเผา และแทงจนเสียชีวิต ในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ โดยพลเมืองดีที่เข้าช่วยเหลือ ได้รับบาดเจ็บด้วยนั้น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ขอแสดงความเสียใจกับครอบครัวของผู้ที่สูญเสีย และขอชื่นชมพลเมืองดีที่เข้าให้การช่วยเหลือเมื่อพบเห็นการกระทำความรุนแรงดังกล่าว

นายวสันต์ กล่าวว่ เรื่องนี้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งเป็นประเด็นหนึ่ง ที่ กสม. ให้ความสำคัญและกำหนดเป็นประเด็นยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนในปี นี้ กรณีนี้ นอกจากจะนำมาซึ่งความสูญเสียจากการกระทำที่โหดร้ายทารุณ อีกด้านยังสะท้อนให้เห็นถึงแบบอย่างที่น่าชื่นชมของพลเมืองดีที่เข้าให้การช่วยเหลือเมื่อพบเห็นการกระทำความรุนแรง ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 5 ที่กำหนดให้เป็นหน้าที่ของทุกคนที่พบเห็นการกระทำความรุนแรงในครอบครัวต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ เพื่อให้การช่วยเหลือ โดยไม่ต้องให้ผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงหรือคนในครอบครัวเท่านั้นที่ต้องแจ้งเหตุ ทั้งนี้ ผู้แจ้งโดยสุจริต มีสิทธิได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย และไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่ง อาญา และปกครองด้วย

ขณะนี้สำนักงาน กสม. ได้ร่วมมือกับกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ จัดทำสื่อรณรงค์ชุด “เรื่องผัวเมียยุ่งได้” เพื่อเผยแพร่รณรงค์ให้สังคมตระหนักและมีความรับผิดชอบร่วมกันในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ไม่เพิกเฉยกรณีพบเหตุความรุนแรงในครอบครัว และเนื่องในโอกาสวันสตรีสากล 8 มีนาคม กสม. ขอเน้นย้ำและเรียกร้องให้ทุกคนในสังคมตระหนักว่ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่ผู้หญิงมักจะเผชิญนั้น ไม่ใช่เรื่องไกลตัวและไม่ใช่เรื่องส่วนตัว เป็นเรื่อง ที่สังคมต้องช่วยกันสอดส่องดูแล การบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำให้กระทำ ไม่กระทำ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดต่อคนในครอบครัวโดยมิชอบนั้น มีความผิดทางอาญา

“ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัวของผู้อื่นรวมทั้งครอบครัวของตนเอง เป็นเรื่อง que ทุกคนที่พบเห็นหรือถูกกระทำต้องไม่เพิกเฉย ไม่ยอมจำนน ไม่คิดว่าไม่ใช่เรื่องของตัวเอง และไม่ปล่อยให้เป็นเรื่องปกติที่คุ้นชินในสังคม โดยต้องแจ้งพนักงานเจ้าหน้าที่ เช่น เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจ เข้าให้ความช่วยเหลือทันทีที่เกิดเหตุ เพราะทุกความรุนแรงที่เหยื่อถูกกระทำ ไม่ว่าจะเป็นการทำร้ายกันด้วยคำพูดหรือการทำร้ายร่างกาย อาจส่งผลกระทบต่อร่างกาย จิตใจ การใช้ชีวิต ไปจนถึงความสูญเสียต่อชีวิตอันเป็นการละเมิดสิทธิที่ร้ายแรงและเป็นความผิดทางอาญาด้วย” นายวสันต์ กล่าว

2. กสม. ตรวจสอบกรณีบริษัทเอกชนกำหนดเงื่อนไขให้ผู้สมัครงานตรวจหาเชื้อเอชไอวีก่อนรับเข้าทำงานและปฏิเสธไม่รับเข้าทำงานเนื่องจากเป็นผู้ติดเชื้อ เป็นการละเมิดสิทธิฯ สถานพยาบาลที่รับตรวจและแจ้งผล ละเมิดด้วย

นายจุมพล ขุนอ่อน ผู้อำนวยการสำนักคุ้มครองสิทธิมนุษยชน 1 เปิดเผยว่า คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ได้รับเรื่องร้องเรียนจากผู้ร้องรายหนึ่งระบุว่า เมื่อเดือนสิงหาคม 2564 ผู้ร้องได้สมัครงานกับบริษัทเอกชนซึ่งประกอบกิจการผลิตและจัดจำหน่ายสุภภัณฑ์ยี่ห้อหนึ่งในพื้นที่ตำบลหนองปลาหมอ อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี เมื่อผู้ร้องผ่านการสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ของบริษัทฯ ได้แจ้งให้ผู้ร้องไปตรวจสุขภาพที่โรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่ง ซึ่งพยาบาลได้เจาะเลือดผู้ร้องโดยไม่แจ้งว่าจะมีการตรวจหาเชื้อเอชไอวี จากนั้นโรงพยาบาลได้ส่งผลการตรวจสุขภาพของผู้ร้องไปยังบริษัทฯ โดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้ร้อง ต่อมาผู้ร้องได้รับแจ้งว่าบริษัทฯ ไม่สามารถรับผู้ร้องเข้าทำงานได้เนื่องจากเป็นผู้ติดเชื้อเอชไอวี ผู้ร้องเห็นว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน จึงขอให้ตรวจสอบ

กสม. พิจารณาข้อเท็จจริงจากทุกฝ่าย หลักกฎหมาย และหลักสิทธิมนุษยชนแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 27 บัญญัติให้การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลด้วยเหตุความแตกต่างในสภาพทางกายหรือสุขภาพจะกระทำไม่ได้ และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (ICESCR) ได้กำหนดหน้าที่ของรัฐที่จะต้องรับประกันถึงการมีอยู่ของสิทธิในการทำงาน ซึ่งการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุทางสุขภาพอันรวมถึงผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์นั้น คณะกรรมการประจำกติกา ICESCR ได้มีความเห็นทั่วไปหมายเลข 18 ถือว่าเป็นการจำกัดการเข้าถึงสิทธิในการทำงาน นอกจากนี้ นโยบายการตรวจเลือดก่อนรับเข้าทำงานยังขัดต่อแนวปฏิบัติเรื่องโรคเอดส์ในโลกแห่งการทำงานขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) ซึ่งวางแนวปฏิบัติไว้ว่า ไม่ควรมีการตรวจหาเชื้อเอดส์ในกระบวนการสรรหาบุคคลหรือการต่ออายุการจ้างงาน สอดคล้องกับหลักการตามคู่มือด้านเอชไอวีและสิทธิมนุษยชนสำหรับสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่จัดทำโดยโครงการเอดส์แห่งสหประชาชาติ ซึ่งวางหลักการว่า มาตรการดังกล่าวถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อผู้ติดเชื้อเอชไอวีโดยตรง

กรณีตามคำร้องนี้ มีประเด็นที่ กสม. พิจารณาแบ่งเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นแรก การที่บริษัทฯ กำหนดให้มีการตรวจหาเชื้อเอชไอวีในผู้สมัครงานเป็นการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือไม่ เห็นว่า การที่บริษัทฯ กำหนดเงื่อนไขดังกล่าวและปฏิเสธไม่รับผู้ร้องเข้าทำงานเพราะปรากฏผลการตรวจ

สุขภาพว่าเป็นผู้ติดเชื้อเอชไอวี ทั้งที่ข้อมูลวิชาการทางการแพทย์ยืนยันว่าไม่มีความจำเป็นต้องตรวจหาเชื้อเอชไอวีในผู้สมัครงานเนื่องจากผู้ติดเชื้อสามารถดำรงชีวิตและทำงานได้เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป ถือเป็น การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องสุขภาพ ส่งผลให้เกิดข้อจำกัด ในการเข้าถึงสิทธิในการทำงานและเสรีภาพในการประกอบอาชีพ จึงเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ประเด็นที่สอง การดำเนินการของโรงพยาบาลในการรับตรวจสุขภาพและตรวจหาเชื้อเอชไอวีแก่ ผู้ร้องในฐานะผู้สมัครงาน และการแจ้งผลการตรวจหาเชื้อเอชไอวีไปยังบริษัทฯ โดยตรง เป็นการกระทำ อันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือไม่ เห็นว่า แม้โรงพยาบาลผู้รับตรวจสุขภาพจะชี้แจงว่าได้ให้ผู้เข้ารับ การตรวจลงชื่อยินยอมในหนังสือแสดงความยินยอมก่อนเข้ารับการตรวจและยินยอมให้แจ้งผลการตรวจ ให้แก่บุคคลอื่นแล้ว แต่การให้ความยินยอมในลักษณะดังกล่าวเป็นเพียงหลักฐานแสดงความยินยอมตาม แบบฟอร์มซึ่งจัดทำขึ้นเป็นมาตรฐานทั่วไป ไม่ได้ให้คำปรึกษาและข้อมูลแก่ผู้เข้ารับการตรวจ เพื่อประกอบการตัดสินใจและให้ความยินยอมก่อนเจาะเลือดตรวจหาเชื้ออย่างเคร่งครัด ตามแนวทางปฏิบัติ ของแพทย์เกี่ยวกับเอชไอวีที่ประกาศโดยแพทยสภา ลงวันที่ 9 ตุลาคม 2557 ซึ่งกำหนดไว้ว่า การตรวจ การติดเชื้อเอชไอวีในบุคคลทั่วไป แพทย์ต้องจัดให้มีการให้คำปรึกษาก่อนตรวจเป็นรายบุคคลหรือให้อ่าน เอกสาร “ข้อควรรู้ก่อนการตรวจการติดเชื้อเอชไอวี” และต้องมีการขอและให้ความยินยอมที่มีหลักฐานเป็น ลายลักษณ์อักษร ส่วนการแจ้งผลการตรวจต้องแจ้งให้ผู้รับการตรวจทราบเป็นการส่วนตัว และต้องรักษา ความลับอย่างเคร่งครัดโดยไม่แจ้งผลให้ผู้อื่นทราบ เว้นแต่จะได้รับความยินยอมจากผู้รับการตรวจหรือ ตามกฎหมาย โดยผลการตรวจหาเชื้อเอชไอวีของบุคคล ถือเป็นข้อมูลส่วนบุคคล ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ด้วย กรณีดังกล่าวจึงไม่ใช่การให้ความยินยอมโดยอิสระบนพื้นฐาน ความสมัครใจของผู้รับการตรวจอย่างแท้จริง ในชั้นนี้ จึงเห็นว่า การที่โรงพยาบาลรับตรวจหาเชื้อเอชไอวี ของผู้สมัครงานให้กับบริษัทฯ และส่งผลตรวจเอชไอวีให้แก่บริษัทฯ โดยไม่ได้รับความยินยอมโดยสมัครใจ จากผู้รับการตรวจ เป็นการสนับสนุนให้นายจ้างนำผลการตรวจไปใช้เป็นเงื่อนไขพิจารณาว่าผู้สมัครงาน รายใดขาดคุณสมบัติในการทำงาน จึงเป็นการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

อย่างไรก็ตาม เรื่องการเลือกปฏิบัติต่อผู้ติดเชื้อเอชไอวีในการรับสมัครบุคคลเข้าทำงานนั้น กสม. ได้เคยมีข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนต่อ คณะรัฐมนตรีแล้ว แต่จากสภาพการณ์ปัจจุบันยังคงปรากฏข้อร้องเรียนทำนองเดียวกับกรณีตามคำร้องนี้อยู่ ทำให้เห็นถึงปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย นโยบาย ยุทธศาสตร์ และแนวปฏิบัติแห่งชาติที่เกี่ยวกับการ ไม่เลือกปฏิบัติต่อผู้ติดเชื้อเอชไอวีว่า ไม่สามารถบังคับใช้ต่อหน่วยงานเอกชนได้ อีกทั้งพบว่า ปัจจุบัน ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเฉพาะที่มีสภาพบังคับเพื่อจัดการเลือกปฏิบัติต่อผู้ติดเชื้อเอชไอวีในเรื่องสิทธิ การทำงานอย่างเฉพาะเจาะจง ด้วยเหตุนี้ กสม. ในคราวประชุมด้านการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ 7 มีนาคม 2566 จึงมีข้อเสนอแนะต่อบริษัทและโรงพยาบาลเอกชนดังกล่าวในฐานะผู้ถูกร้อง กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข สมาคมโรงพยาบาลเอกชน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน และกระทรวงยุติธรรม สรุปได้ดังนี้

(1) ให้บริษัทฯ ตามคำร้องนี้ ยกเลิกการตรวจหาเชื้อเอชไอวีในผู้สมัครงาน พนักงาน หรือลูกจ้างของ นายจ้างหรือสถานประกอบการ ไม่ว่าในขั้นตอนการรับสมัครงาน ขณะเป็นพนักงานหรือลูกจ้างเพื่อนำไปประกอบการพิจารณาใด ๆ เกี่ยวกับการจ้างงานหรือเลื่อนตำแหน่งหน้าที่การงาน และดำเนินการตามแนวปฏิบัติแห่งชาติว่าด้วยการป้องกันและบริหารจัดการด้านเอดส์ในสถานที่ทำงาน ลงวันที่ 21 สิงหาคม 2552 รวมถึงประกาศกระทรวงแรงงานเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันและบริหารจัดการด้านเอดส์และวัณโรค ในสถานประกอบการ ลงวันที่ 5 พฤศจิกายน 2563 และให้โรงพยาบาลเอกชนตามคำร้องยกเลิกการตรวจหาเชื้อเอชไอวีแก่ผู้สมัครงานหรือพนักงานในนิติกรรมใด ๆ ที่ทำไว้กับบริษัทเอกชนหรือหน่วยงานอื่นใด หากมีวัตถุประสงค์เพื่อประกอบการสมัครงานหรือพิจารณารับเข้าทำงาน รวมทั้งปฏิเสธการแจ้งผลตรวจหาเชื้อเอชไอวีในกรณีดังกล่าว ทั้งนี้ ให้ดำเนินการภายใน 60 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งรายงานผลการตรวจสอบนี้

(2) ให้กระทรวงแรงงาน โดยกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน สร้างความรู้ความเข้าใจให้นายจ้าง และสถานประกอบการที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการตามประกาศกระทรวงแรงงานตามข้อ (1) โดยเฉพาะกรณีให้ยกเลิกการตรวจหาเชื้อเอชไอวีก่อนรับเข้าทำงานหรือใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการรับสมัครงาน รวมถึงการจัดทำมาตรฐานการบริหารจัดการเอดส์ในสถานประกอบการ (ASO Thailand) ให้เกิดผลเป็นรูปธรรมโดยเร็ว นอกจากนี้ ให้กระทรวงสาธารณสุข กรมควบคุมโรค กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ และสมาคมโรงพยาบาลเอกชนกำหนดนโยบายให้สถานพยาบาลของรัฐและเอกชนที่อยู่ในการกำกับดูแลให้ความร่วมมือในการดำเนินการเพื่อยุติปัญหาเอดส์ประเทศไทย ตามยุทธศาสตร์แห่งชาติว่าด้วยการยุติปัญหาเอดส์ พ.ศ. 2560 - 2573

(3) กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงแรงงาน ควรร่วมกันสนับสนุนและประสานความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ รณรงค์สร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องเอชไอวี/เอดส์ให้ผู้ประกอบการหรือนายจ้างได้ตระหนักว่า “ผู้ที่อยู่ร่วมกับเชื้อเอชไอวีสามารถเรียนได้ ทำงานได้ อยู่ร่วมกันได้” และสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการรักษาและการป้องกันที่มีความก้าวหน้าและเป็นข้อมูลใหม่ที่ประชาชนทั่วไปอาจจะไม่ทราบ เช่น ผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่เข้าสู่กระบวนการรักษาและกินยาต้านไวรัสอย่างต่อเนื่อง จะไม่สามารถถ่ายทอดเชื้อให้ผู้อื่น (U=U ย่อมาจาก Undetectable = Untransmittable คือ ไม่พบเชื้อ เท่ากับ ไม่ถ่ายทอดเชื้อ)

(4) กระทรวงสาธารณสุขควรบังคับใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ติดเชื้อเอชไอวี ได้แก่ การใช้กลไกตามพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. 2541 และประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2542) เรื่อง ชนิดหรือประเภทของการรักษาพยาบาล การบริการอื่นของสถานพยาบาล และสิทธิของผู้ป่วยซึ่งผู้รับอนุญาตจะต้องแสดงตามมาตรา 32 (3) กับสถานบริการทางการแพทย์ที่มีบริการตรวจหาเชื้อเอชไอวีและเปิดเผยผลการตรวจต่อบุคคลอื่นไม่ว่าจะโดยสมัครใจหรือไม่ รวมถึงการดำเนินการให้มีมาตรการเชิงลงโทษต่อสถานพยาบาลที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติดังกล่าวอย่างเคร่งครัด

(5) กระทรวงแรงงานควรดำเนินการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย รวมทั้งกฎ ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองแรงงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรเร่งประเมินผลสัมฤทธิ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 โดยทบทวนบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวและกฎหมายลำดับรองที่เกี่ยวข้องให้ครอบคลุมถึงการคุ้มครองสิทธิของผู้ติดเชื้อเอชไอวีใน โลกแห่งการทำงาน กำหนดให้การบังคับตรวจหาเชื้อเอชไอวีก่อนรับเข้าทำงาน ตลอดจนการนำผลตรวจมาเป็นเหตุแห่งการเลิกจ้างหรือการเลื่อนตำแหน่งหน้าที่การงาน เป็นเรื่องที่ต้องต่อกฎหมาย โดยให้มีสภาพบังคับและมีมาตรการเยียวยาแก่ผู้ได้รับผลกระทบ นอกจากนี้ กระทรวงยุติธรรมควรเร่งเสนอร่างพระราชบัญญัติจัดการเลือกปฏิบัติต่อบุคคล พ.ศ. ... ต่อคณะรัฐมนตรี โดยพิจารณาให้มีบทบัญญัติที่ครอบคลุมถึงหลักการไม่เลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งการติดเชื้อเอชไอวีที่กระทบต่อสิทธิการทำงานเพื่อให้สอดคล้องและเป็นไปตามหลักกฎหมาย กติกา และแนวปฏิบัติระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องด้วย

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

9 มีนาคม 2566